

IÄKKÄIDEN LÄÄKITYKSEN TIETOKANTA



Jouni Ahonen, FaT, KYS
19.9.2013 Fimea



ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO

IÄKKÄILLÄ VÄLTETTÄVÄ LÄÄKEAINE

1. Haittavaikutusriski suurempi kuin kliininen hyöty
 2. Liian suuri annos
 3. Liian pitkä käyttöaika
 4. Kliinisesti merkittävä haitallinen yhteisvaikutus
- Tärkeä maailmanlaajuinen kansanterveydellinen ongelma
 - ➔ Haittavaikutusten, terveydenhuollon kustannusten ja kuolleisuuden lisääntyminen
 - ➔ Toimintakyvyn heikkeneminen



ESIMERKKEJÄ KRITEERISTÖISTÄ

- Beers v. 1991, Beers v. 1997, Fick v. 2003 ja The American Geriatrics Society 2012 (USA)
- McLeod v. 1997 (Kanada)
- Socialstyrelsen v. 2003 ja 2010 (Ruotsi)
- Laroche v. 2007 (Ranska)
- STOPP ja START v. 2007 (Irlanti)
- NORGEP v. 2008 (Norja)
- PRISCUS v.2010 (Saksa)
- Iäkkäiden lääkityksen tietokanta v. 2011 (Suomi)



VÄLTETTÄVIEN LÄÄKEAINEIDEN KÄYTÖN YLEISYYS

Avohoito:

- USA: 14 – 51 %
- Eurooppa: 10 – 41 %
- Suomi: 15 – 20 %

Laitoshoito:

- USA: 16 – 55 %
- Eurooppa: 17 – 35 %
- Suomi: 35 %

HHS-tutkimus v. 2006 Kuopio:

- 28 % (koko väestöotos)
- 26 % (ilman kotihoitoa)
- 31 % (kotihoitossa)
- 35 % (laitoshoidossa)

Kelan reseptirekisteri:

- joka neljäs 75 vuotta täyttänyt (noin 104 000 henkilöä) oli ostanut vähintään yhden iäkkäillä vältettävän lääkeaineen vuonna 2009



MIKSI KANSALLISTA TIETOKANTAA TARVITAAN?

- Iäkkäiden lääkehaitoista suurin osa on ennaltaehkäistävissä
- Kansainvälisissä kriteeristöissä on puutteita, esim. hoitokäytäntö- ja lääkevalikoimaerojen takia
 - Beers v. 2003: puolet lääkaineista ei ole myynnissä Suomessa ja sieltä puuttuu useita meillä käytettyjä lääkaineita
- **Iäkkäillä vältettävien lääkaineiden luettelot kattavat vain osan iäkkäiden lääkehoidon ongelmista**
 - Suomalainen iäkkäiden lääkityksen tietokanta arvioi muutkin eli iäkkäiden yleisimmin käyttämät lääkaineet



SUOMALAINEN IÄKKÄIDEN LÄÄKITYKSEN TIETOKANTA

- Lääkehoidon kehittämiskeskuksen (ROHTO) asettama työryhmä aloitti työnsä v. 2008
- Arvioitiin iäkkäiden yleisimmin käyttämät lääkeaineet kirjallisuuden ja kliinisen asiantuntemuksen avulla konsensuskokouksissa
- Tavoiteena oli tukea 75 vuotta täyttäneiden lääkehoitoa koskevaa kliinistä päätöksentekoa sekä parantaa heidän lääkityksen rationaalisuutta ja lääkitysturvallisuutta
- Rahoitajat: Sosiaali- ja terveysministeriö, Lääkehoidon kehittämiskeskus ROHTO ja Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus (Fimea)



IÄKKÄIDEN LÄÄKITYKSEN TIETOKANTA

- Yleisimmät perusterveyden huollon käyttämät lääkeaineet; ei laskimonsisäisesti käytettäviä lääkkeitä
- 350 lääkeainetta tai lääkeaineyhdistelmää
- Luokiteltu A, B, C ja D –luokkiin
- Arvioi lääkeaineen soveltuvuuden 75 vuotta täyttäneillä, vanhenemismuutosten vaikutuksen lääkemannokseen tai ottotiheyteen sekä iäkkäillä tyypilliset haitta- ja yhteisvaikutukset



IÄKKÄIDEN LÄÄKITYKSEN YLLÄPIDON JA KEHITTÄMISEN ASIANTUNTIJARYHMÄ (ILAR)

- Päivittää parhaillaan iäkkäiden lääkityksen tietokantaa
- Risto Huupponen (pj), Jouni Ahonen, Riitta Antikainen, Sirpa Hartikainen, Helka Hosia-Randell, Johanna Jyrkkä (siht), Sirkka-Liisa Kivelä, Kari Kivistö, Leo Niskanen ja Ulla-Mari Parkkisenniemi-Kinnunen
- Hyödyntää myös ulkopuolisia asiantuntijoita
 - listaus on käännetty englanniksi ja ruotsiksi
- Päätöksenteko konsensuskokouksissa pohjautuen kirjallisuuteen ja klinisiin kokemuksiin



A-LUOKKA

- 102 lääkeainetta
- Sopii iäkkäille. Lääkeainetta voidaan käyttää kuten nuoremmillakin. Ikääntymismuutokset eivät aiheuta muutoksia lääkannokseen tai ottotiheyteen eikä haittavaikutusprofiili poikkea nuoremmista.

A	C07AB07 ja C07BB07	bisoprololi	Sopii iäkkäille. Pienennä annosta vaikeassa munuaisten vajaatoiminnassa (Renbase). Haittavaikutuksia ovat mm. bradykardia, ortostaattinen hypotensio ja huimaus. Huomioi yhteisvaikutukset etenkin diltiatseemin tai verapamiilin kanssa (SFINX).
---	-----------------------	-------------	---



B-LUOKKA

- 15 lääkeainetta
- Tutkimusnäyttö, käyttökokemus tai teho on vähäistä 75 vuotta täyttäneillä

B	R05CA03	guaifenesiini	Tutkimusnäyttö, käyttökokemus tai teho vähäistä. Akuutin yskän oireenmukaiseen hoitoon tarkoitettujen lääkkeiden tehosta ei ole selvää näyttöä. Toisaalta sivuvaikutukset ovat olleet vähäisiä. Vaihtoehtona nielua tai kurkunpäättä kosteuttava neste tai vesihöyry helpottavat oireilua erityisesti ylähengitystieinfektioihin liittyvän yskän hoidossa.
----------	---------	---------------	--



C-LUOKKA

- 142 lääkeainetta
- Soveltuu varauksin iäkkäille. Lääkeainetta voidaan käyttää iäkkäillä, mutta lääkemannosta joudutaan joko pienentämään tai ottotiheyttä harventamaan jo lievän tai kohtalaisen munuaistoiminnan heikkenemisen tai merkittävän haitta- tai yhteisvaikutusriskin seurauksena.

C	M01AE01 ja M01AE51	ibuprofeeni	Soveltuu varauksin iäkkäille. Vain lyhytaikaiseen käyttöön. Heikentää munuaisten toimintaa. Älä käytä vaivassa munuaisten vajaatoiminnassa (Renbase). Pitkäaikaiseen käyttöön liittyy suurentunut GI-vuotojen sekä sydän- ja verisuonitapahtumien riski. Huomioi yhteisvaikutukset muiden verenhiyytymiseen vaikuttavien valmisteiden ja verenpainelääkkeiden kanssa (SFINX). Muista tulehduskipulääkkeiden yleinen käyttö itsehoidossa.
---	--------------------	-------------	--



D-LUOKKA

- 91 lääkeainetta
- Vältä käyttöä iäkkäillä. Käyttö on mahdollista erityistapauksissa tai kertaluonteisesti. Ikääntymismuutosten seurauksena iäkkäät altistuvat lääkeaineen haitalliselle tai vaaralliselle vasteelle. Haittavaikutusriski ylittää tavallisesti hoidosta saatavan kliinisen hyödyn

D	N05BB01	hydroksitsiini	Vältä käyttöä iäkkäillä. Ei sovellu iäkkäiden uni- tai rauhoittavaksi lääkkeeksi. Puolita annos jo lievässä munuaisten vajaatoiminnassa (Renbase). Hydroksitsiini on pitkävaikutteisin ja voimakkaimmin väsyttävä epäselektiivinen antihistamiini, jolla antikolinergiset haitat ovat merkittäviä. Altistaa kaatumiselle. Harkitse selektiivisempiä antihistamiineja. Antikolinergisyys heikentää Alzheimerin taudin lääkkeiden tehoa.
---	---------	----------------	--



IÄKKÄIDEN LÄÄKITYKSEN TIETOKANTA

- Tarkoitettu ensisijaisesti terveydenhuollon ammattilaisten käyttöön
- Yksittäisen potilaan kohdalla saatetaan joutua käyttämään myös D-luokkaan kuuluvia lääkevalmisteita
- Potilas ei saa tehdä muutoksia lääkitykseensä neuvottelematta niistä hoitavan lääkärin kanssa
- Tietokanta löytyy FIMEAN kotisivuilta www.fimea.fi



IÄKKÄIDEN LÄÄKITYKSEN TIETOKANTA

ETUJA

- Suomalainen lääkevalikoima
- Arvioi yleisesti meillä käytössä olevat lääkeaineet
- Ei pelkästään vältettävät lääkkeet, sillä laajimmat ongelmat ovat yleensä ”soveltuu varoen luokassa”
- Tiivistetty yhteenveto
- Ilmainen
- Ei velvoita vaan ohjaa

HAASTATEITA

- Ei ole integroituna yleisessä käytössä oleviin terveystaaleihin
- Haku vain yksi lääke kerrallaan
- Vaikuttava-aine kirjoitettava latinaksi
- Jatkuva päivittäminen
- ATC-ryhmät
- Iäkkyys on yksilöllistä
- Vältettävä ei tarkoita ettei voisi käyttää



*Kiitoksia mielenkiinnosta!
Kysymyksiä?*



ITÄ-SUOMEN
YLIOPISTO

jouni.ahonen@kuh.fi